

СЛЕНГІЗМ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто поняття сленгу, його визначення та характерні ознаки. Досліджено мовні засоби вираження категорії оцінки. З'ясовано шляхи і способи утворення сленгу та причини його вживання.

Ключові слова: сленгізм в українській мові, молодіжний сленг, жаргон, категорія оцінки.

Abstract

The article touches upon the concept of slang, its definition and characteristic features. The language means of expressing the category of evaluation have been investigated. The ways and methods of slang formation and reasons of its use have been found out.

Key words: slangism in the Ukrainian language, youth slang, jargon, axiological category of language, the category of evaluation.

Сленг (англ. slang – жаргон) – сукупність своєрідних жаргонізмів, лексичний і стилістичний шар розмовних, напівнормативних слів, якими позначається грубувато-фамільярне, інколи й гумористичне ставлення мовця до об'єкта мовлення [1, с.364]. У нашому дослідженні ми розглянемо сленгізм як засіб вираження категорії оцінки. Під оцінкою ми розуміємо позитивне або негативне ставлення мовця (або будь-якої іншої особи) до людей, предметів і явищ навколишньої дійсності.

Розрізняють експліцитну та імпліцитну оцінку. Експліцитна оцінка – це оцінка, яка виражається за допомогою оцінного слова (позитивного або негативного), що має безпосереднє відношення до об'єкта оцінки. Імпліцитна оцінка характеризується відсутністю такого оцінного слова, але стосується всього вислову і має непряме відношення до об'єкта оцінки. Імпліцитна оцінка зазвичай виявляється на рівні цілого речення. Як правило, вона не вказує на особисті риси об'єкта оцінки, а лише на ставлення до нього мовця [7].

Сленг – це доволі поширене явище, яке є засобом спілкування у найрізноманітніших прошарках населення. За допомогою сленгу різні групи людей можуть влучно і точно передавати значення тих чи інших понять, ситуацій, явищ тощо. Мовознавець І. П. Ющук серед соціальних діалектів виділяє професіоналізми, жаргонізми й арготизми [6, с.58]; І. К. Білодід – жаргонізми, професійні жаргонізми та арго [5, с 263]. Деякі мовознавці розглядають сленг як просторіччя [1, с. 363].

Інша відмінна риса сленгу – його вторинне значення в порівнянні з жаргоном, оскільки він черпає свій матеріал насамперед із соціально-групових та соціально-професійних жаргонів. Але крім жаргонізмів, сленг включає в себе окремі просторіччя, арготизми і вульгарні слова. Однак при подібному запозиченні відбувається метафоричне переосмислення і розширення значення запозичених одиниць. Сленговим словам властива підвищена експресія, мовна гра, модні неології.

Насамперед, слід зазначити, що молодіжний сленг виник із протиставлення себе не стільки старшому поколінню, скільки офіційній системі. Адже усі люди, будучи молодими, перечили або протистояли чому-небудь і кому-небудь. Нехай то буде вчитель чи освітня система, батько чи мати. У цьому весь запал і неповторність молодості. Тому саме молодше покоління найактивніше використовує сленг у своєму мовленні. "Характерною особливістю, яка відрізняє молодіжний сленг від інших видів сленгу, є його швидка мінливість, яка пояснюється зміною поколінь"[4].

Як і будь-яке явище, сленг має нейтральний, позитивний і негативний бік. Безумовно за допомогою сленгу люди краще розуміють одне одного. Але не можна не зважати й на негативні явища пов'язані зі сленгом. Мова йде про невідповідність сленгу мові стандарту або літературній мові. Сленг є одним із відгалужень сучасної української мови і одночасно позамовною одиницею. Слід пам'ятати також і про слова-паразити, які хоч і не мають таких негативних наслідків, як нецензурна лексика, але часто є зайвими. Вони не лише засмічують мовлення, а й псують враження про мовця. Наприклад: *тіпа, короче, ну*. Внаслідок виникнення цих явищ сленг не вважають чимось серйозним і значущим [4].

Сленг – це мовне явище, у якому відображено не тільки суспільно-історичний досвід людства, але й соціальний статус конкретного прошарку суспільства. Він має знакову природу й системну організацію, що робить його універсальним засобом спілкування. Отже, сленгізм є сукупністю слів та нестійких словосполучень, які відображають у собі всі сфери об'єктивного світу, у центрі якого перебуває людина, здатна пізнавати, інтерпретувати та втілювати результати власної когнітивної діяльності в мовних одиницях.

Поняття оцінки нерозривно пов'язане з вираженням емоційного ставлення людини до об'єкту висловлювання. Даючи оцінку, мовець висловлює своє позитивне або негативне ставлення за будь-якою ознакою. У структурі значення слова оцінка пов'язана передусім з емотивним компонентом конотації, який включає в себе і раціональну, і емоційну оцінку. Значна частина оцінної лексики потенційно зв'язана з емотивним компонентом. Тобто все, що оточує людину викликає в неї оцінну реакцію [3].

«Монологічне висловлювання, діалоги чи групові дискусії у різних сферах спілкування є неповноцінними, незмістовними і неможливі без оцінної категорії» [2, с. 69], [8], Сленгізми, що виражають якість предметів і дають позитивну оцінку, зустрічаються в повсякденній мові молоді досить часто. У ході дослідження було виявлено такі лексеми: *адекват, айс, бомба, грамотний, забійний, кайфовий, класний, кльовий, козирний, колосальний, крутий, кульно, мега, найс, ніштяк, норм, окі докі, офігенний, потрясний, прикольний, рульове, супер, ульотний, чумовий*.

Такі сленгізми часто виступають у ролі прикметника, оскільки вони висловлюють якості та властивості предметів, подій, станів чи інших явищ навколишньої дійсності (*грамотний, ніштячний, прикольний*), або в ролі прислівників, позначаючи ознаку того чи іншого явища або предмета (*круто, кльово*).

У ході аналізу сленгових слів нами було зроблено висновок, що найбільшу кількість складають слова, що мають в українській літературній мові одне значення, але, перейшовши в розряд сленгових слів, набули додаткового значення. Наприклад, слово *бомба* – це розривної снаряд, вибуховий пристрій. У молодіжному слензі *бомба* означає щось, здатне викликати вибух емоцій, або позитивну оцінку. Наприклад: *Звичайно, це була б бомба, якби він виграв!*

Нові спільнокореневі сленгізми, які утворилися суфіксальним способом: *бомбовський, бомбезний* мають аналогічне значення.

Ще одним сленгізмом, що виражає сильні позитивні емоції використовується як головний засіб емоційного впливу, є слово *забійний*, що має пряме значення в гірській і сільськогосподарській промисловості, але використовується молоддю для вираження позитивних емоцій. Наприклад: *Послухайте цей забійний саунд з нового кльового фільму*.

Сленгове слово *колосальний* має схоже з літературним значення, і пояснюється як *чудовий, відмінний*. Це слово вважають розмовним, що виражає захоплення, тому воно перейшло в розряд сленгових. Наприклад: *Димон вчора собі колосальний комп придбав – вісім ядер, потужний процесор – загалом, повний фарш!*

Одне зі значень слова *крутий* – це рішучий і швидкий, той, що взагалі залишає сильне враження. Воно є часто вживаним серед молоді, яка бажає висловити будь-які позитивні емоції, оцінку, або зазначити, що та чи інша річ є досить дорогою. Наприклад: *А для чого ж йому потрібен такий крутий комп?*

Від цього прикметника утворені деривати: іменник *круть* і прислівник *круто*.

Також до цього розряду належить сленгове слово *мега* (дуже хороший, якісний, вища ступінь схвалення). В українській мові це слово вживається для позначення чогось дуже великого. Значення слова *мега* в молодіжному слензі використовується для кількісної і якісної оцінки. Наприклад: *На цьому сайті ти зможеш знайти мега рінгтони, музику і приколи у форматі тр3*.

Сленгізми *ніштяк* запозичене з лексичного складу хіпі, де мало значення: «недоїдена їжа, залишена в закладах громадського харчування». Але з часом, слово перейшло в розряд сленгових слів, воно кардинально змінило своє значення і стало означати щось хороше, позитивне, що викликає приємні емоції. Наприклад: *На цій вечерці буде кльова музика та всякі ніштякові фішки*.

У молодіжному слензі зустрічаємо лексему *прикол* (жарт, розіграш, дотепне висловлювання). Але за допомогою суфікса *-н-* це слово трансформувалося в прикметник, отримавши, крім свого основного значення «потішний, смішний, гідний іронії», додаткове, тобто *прикольний* – відмінний, чудовий. Наприклад: *Прикольна курка, у тебе чудовий смак!*

Сленгізми *чумовий* є похідним від слова «чума», яке має негативну конотацію, оскільки позначає гостру епідемічну хвороба, що в історії людства забрала тисячі людських життів. Ставши просторіччям в сучасному молодіжному слензі це слово має значення «такий шалений, що здурити можна» Це слово використовується для вираження позитивної оцінки. Наприклад: *Викладач був ошелешений, бо учень зарубав чумовий хард-кор*.

Серед сленгових слів, що виражають позитивну оцінку до чого-небудь, також були виявлені слова, запозичені з різних мов. Аналіз показав, що більшість слів є запозиченими з англійської мови та одне – з арабської.

Слово *кайфовий* утворилося за допомогою суфікса *-ов-* від сленгізму *кайф*, яке є запозиченням з арабської мови (від араб. *kef* – стан сп'яніння від вживання гашишу, або неробство). Але як сленгізм

це слово набуло протилежного значення і почало стосуватися чого-небудь хорошого, приємного. Наприклад: *Ну, як погуляли вчора? Кайфово?*

Решта слів, запозичені з англійської, або отримали додаткові значення, перейшовши в розряд сленгових, або змінивши лише відтінок свого значення. Так, наприклад, сленгове слово *айс* в англійській мові означає «лід, заморожений десерт або морозиво», тобто те, що дуже любить молодь. Тому, потрапивши в лексико-семантичну систему української мови, це слово теж використовується для вираження позитивної оцінки щодо чогось. Наприклад: *Фірма ця загалом не погана, але персонал та сервіс – не айс.*

Сленгізми *класний* запозичено з англійської розмовної мови (від розм. англ. *class* – висока якість, шик, блиск). За допомогою суфікса *-н*-це слово трансформувалося в прикметник, зберігши своє основне значення, тобто «прекрасний, гарний, відмінний, чудовий». Наприклад: *Люблю Сальвадора Далі – класні він картини малював!*

Аналогічним способом утворилося сленгове слово *кульно* (від розм. англ. *cool* – крутий, кльовий, класний), яке за допомогою суфікса *-н*- субстантивувалося, зберігши основне значення. Наприклад: *Кульно було б поїхати влітку на море на два тижні!*

До таких слів також можна зарахувати сленгізми *найс* (від англ. *nice* – хороший, приємний, милий); *супер* (від *super* – чудовий); *окі-докі* (від англ. *okeu dokeu* – гаразд; нормальний, підходящий). Вони запозичені на основі фонетичної мімікрії і вживаються в українському молодіжному слензі в прямому значенні. Наприклад: *Вчора помирився зі своєю подругою, коротше, все найс. Дякуємо за суперські проведені час! Окі-докі, подивлюся на цьому тижні, потім подзвоню, скажу про результат.*

Також нами були виявлені слова, які в результаті усічення основи почали вживатися як сленгові. Так, наприклад, сленгізми *адекват* утворився від прикметника *адекватний*, яке в українській літературній мові означає «цілком відповідний, співпадаючий». Але як сленгізм воно набуло додаткового значення, і вживається як оцінка чого-небудь доброго, якісного.

Також сленгове слово *норм* є скороченням від слова *нормальний*, тобто «відповідний нормі, звичайний», але при цьому воно ніяк не змінило свого основного значення. Наприклад: *Фільмец – норм, я був задоволений.*

«Вираження мовцем оцінного ставлення до об'єкта обговорення є висловленням власного сприйняття, що передається в усній чи письмовій формі. Суспільство, оточуюче середовище, безумовно, впливають на світогляд і мислення мовця» [2, с. 70], [8].

Отже, вживання сленгу для вираження позитивної чи негативної оцінки предмета або явища, або для характеристики якості предмета, обумовлено бажанням висловити своє ставлення до того чи іншого явища, більш яскраво, експресивно охарактеризувати предмет розмови, дати йому оцінку. «Основною функцією оцінки є вираження ставлення суб'єкта мовлення до об'єктивної дійсності в ході комунікативного процесу» [2, с. 69], [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дудик П. С. Стилїстика української мови: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 668с.
2. Сташкевич І. А. Компаративна характеристика засобів вираження об'єктивності / суб'єктивності аксіологічної категорії мови / І. А. Сташкевич // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Наука та концепції». – Вид. Європейський центр науки. – №5. – Київ. – 2018. – С.68-72.
3. Сташкевич І. А. Вираження категорії оцінки на лексичному та синтаксичному рівнях мови / І. А. Сташкевич // Матеріали XLVIII науково-технічної конференції Інституту соціально-гуманітарних наук ВНТУ. – 2019. Електронний ресурс: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2019/paper/view/7724/6394>
4. Сташкевич І. А., Чернега Д. А., Тоха В.В. / І. А. Сташкевич, Д. А. Чернега, В.В. Тоха // Матеріали XLVIII науково-технічної конференції Інституту соціально-гуманітарних наук ВНТУ. – 2019. Електронний ресурс: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2019/paper/view/7708/6407>
5. Сучасна українська літературна мова: лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1973. – 439 с.
6. Ющук І. П. Вступ до мовознавства : навч. посіб. / І. П. Ющук. – Київ : Рута, 2000. – 126 с.
7. <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/novitifilolog/12/108.pdf>
8. <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/20129>

Чернега Дмитро Андрійович – студент групи ЗПІ-186, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: dima.chernega01@mail.ru

Chernega Dmytro Andriyovych - student of the group ЗПІ-186, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: dima.chernega01@mail.ru

Науковий керівник: **Сташкевич Інна Андріївна** – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Innchyk999@gmail.com

Supervisor: **Stashkevych Inna Andriivna** – teacher of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Innchyk999@gmail.com